

Vergaderjaar 2016–2017

34 565

Initiatiefnota van het lid Van Wijngaarden: «Het Nederlands huwelijksrecht discrimineert niet: als vrouw of man ben je in Nederland, ongeacht je afkomst en religie, vrij om je liefdesleven zo in te richten als je wilt»

Nr. 2

INITIATIEFNOTA

In Nederland bepaal jezelf op wie je verliefd wordt, met wie je naar bed gaat of en zo ja, met wie je trouwt en in welke volgorde je dat doet. De Nederlandse vrijheden gelden voor iedereen: gelovig of ongelovig, moslim of geen moslim. Van kardinaal belang is dat ondermijning van het Nederlands burgerlijk huwelijksrecht niet zo maar een wetsovertreding is. Wie dat Nederlandse burgerlijk huwelijksrecht negeert verwerpt de hieraan ten grondslag liggende gelijkwaardigheid van man en vrouw, de Nederlandse manier van leven en de emancipatiegeschiedenis die het Nederlandse huwelijksrecht heeft doorgemaakt. Dankzij die geschiedenis hebben vrouwen gelijke rechten en plichten als mannen. In het geldende Nederlandse huwelijksrecht komt niet het geloof, maar de Nederlandse wet op de eerste plaats. Zo stond het al in de wet, maar nu gaan we die wet ook handhaven en toepassen. De overheid moet hier niet wegstijven, maar optreden.

Daarom doet de initiatiefnemer de volgende vijf beleidsvoorstellen aan de leden van de Tweede Kamer en de regering:

1. Intensivering van de handhaving van artikel 1:68 van het Burgerlijk Wetboek en artikel 449 Wetboek van Strafrecht. Op papier voorkomt de wet al dat religies de Nederlandse (grond)wet omzeilen door te bepalen dat je in Nederland eerst voor de wet moet trouwen en daarna pas voor je geloof in artikel 1:68 van het BW. De handhaving van dit verbod laat echter sterk te wensen over. De initiatiefnemer wil dat artikel 1:68 BW intensiever wordt gehandhaafd en wil van het kabinet weten op welke wijze dit zal worden gedaan. Dat kan bijvoorbeeld via undercoveracties op religieuze (in de praktijk vaak islamitische) datingsites.
2. Uitbreiding van de reikwijdte van het al bestaande artikel 449 Wetboek van Strafrecht van slechts de «bedienaar van een godsdienst» naar eenieder die direct en uit vrije wil betrokken is bij het sluiten van een illegaal (religieus) huwelijk. Mensen die tot deze kring behoren zoals getuigen, degene die het «huwelijk» voltrekt en de «gehuwden» zelf moeten een boete opgelegd kunnen krijgen van de vierde categorie (d.w.z. max € 20.500), of een gevangenisstraf van zeven maanden. Dat is vier tot vijf keer zwaarder dan wat nu kan. De regering dient hiertoe

een wetsvoorstel uit te werken. Opvallend is dat de huidige wet nog uitgaat van de «bedienaar van een godsdienst», terwijl in islamitische kring lang niet altijd een religieuze voorganger noodzakelijk is, maar ook iemand anders uit de gemeenschap kan zorgen dat er een onwettig shariahuwelijk tot stand komt. Dit is een extra reden om de reikwijdte van de huidige strafbepaling te verbreden. De verhoogde strafmaat en bredere reikwijdte past beter bij de inbreuk die wordt gemaakt op de gelijkwaardigheid van man en vrouw. Doordat illegale shariahuwelijken hiermee effectiever kunnen worden bestreden zal Nederland hiermee ook beter voldoen aan artikel 16 van het VN-Vrouwenverdrag inzake gelijke rechten bij huwelijkse betrekkingen. Bij illegale shariahuwelijken is van gelijke rechten voor vrouwen immers per definitie geen sprake.

3. Aangifteprocessen worden zo ingericht dat ook digitaal en op afstand aangifte kan worden gedaan. Alle delicten moeten voortaan in één proces-verbaal worden opgenomen inclusief het illegale shariahuwelijk. Een vrouw die slachtoffer is van verkrachting binnen het huwelijk, een onwettig huwelijk en leeft in gedwongen isolement moet nu drie aparte aangiften doen. Dat hoeft na de hier voorgestelde vereenvoudiging niet meer.
4. Er moet een speciale telefonische politie-hulplijn komen voor vrouwen die slachtoffer zijn van huwelijks -gevangenschap, -dwang, -verkrachting en -achterlating. In het Verenigd Koninkrijk zijn met zo'n hulplijn verrassend goede resultaten behaald.
5. Nederlandse vrouwen die in het buitenland slachtoffer worden van huwelijksdwang moeten, naar Brits voorbeeld, de hulp krijgen van een team dat vanuit Buitenlandse Zaken wereldwijd vrouwen te hulp kan schieten. Er komt een Nederlandse Forced Marriage Unit. Het geldt dat Nederland besteedt aan mensenrechtenprojecten in ontwikkelingslanden (ca. € 20 mln) moet voortaan eerst worden besteed aan hulp aan Nederlandse vrouwen die in het buitenland slachtoffer worden van huwelijksdwang en daar dus in hun gelijkwaardigheid worden aangetast. De regering moet aan de hand van de Britse, Duitse en Belgische praktijk onderzoeken welke andere verbeterkansen er zijn voor de consulaire bijstand aan Nederlandse vrouwen. De Forced Marriage Unit van het Verenigd Koninkrijk werkt nauw samen met Britse ambassades. Vrouwen en meisjes worden in de landen van herkomst opgevangen en op een vliegtuig gezet.

Als vrouw of man ben je in Nederland, ongeacht je afkomst, vrij om je liefdesleven zo in te richten als je wilt. Die waarde is een kwetsbare verworvenheid die hoort bij Nederland en die Nederland ook tot Nederland maakt. Zestig jaar geleden was de Nederlandse vrouw, zodra zij trouwde, onderworpen aan het gezag van haar man. Gehuwde vrouwen waren qua rechtsbevoegdheid gelijkgesteld aan onmondigen of geesteszieken. Die tijd heeft Nederland ver achter zich gelaten. Maar wie denkt dat deze denkbeelden begraven liggen onder het stof van de geschiedenis vergist zich.

Anno 2016 is er nog een grote groep vrouwen die niet zelf kan bepalen op wie zij verliefd worden en met wie zij naar bed gaan.¹ Met de komst van mensen uit landen waar de positie van de vrouw eerder middeleeuws dan modern is, dreigt hun aantal toe te nemen. Het is onacceptabel als vrouwen bij het aangaan en de ontbinding van het huwelijk tegen het geloofsprivilege aanlopen. Het geloofsprivilege houdt in dat in een aantal landen en binnen sommige gemeenschappen in Nederland de sharia onvoorwaardelijk van toepassing is indien een moslim als procespartij of

¹ Geen recht op echtscheiding, Opzij, maart 2016

Volkscrant 8 maart 2014 Geen Pakistaanse man durft te tekenen voor scheiding vrouw

belanghebbende betrokken is bij een familierechtelijk geschil². Als dit zich voordoet wijken de fundamentele burgerlijke rechten van het beschikken over het eigen leven en het eigen lichaam voor vrouwen voor religieuze leefregels die haaks staan op de Nederlandse vrijheid en gelijkwaardigheid van vrouw en man.

Het betreft allochtone vrouwen, vaak – maar niet uitsluitend – afkomstig uit islam-georiënteerde staten, gemeenschappen en samenlevingen. Hun wordt het recht ontzegd om naar buiten te gaan, verliefd te worden, zelf te beslissen met wie ze naar bed gaan en wanneer, zelf te beslissen over het aangaan of laten voortduren van hun huwelijk. Kortom, zelf te beslissen over hun leven.

De omvang van de groep vrouwen aan wie burgerlijke vrijheden ontzegd worden moet niet onderschat worden. In het rapport van Verwey Jonker, Maastricht University & Femmes for Freedom is een schatting opgenomen.³ De auteurs maken de volgende schatting voor de periode 2011–2012:

Problematiek	Slachtoffers
Huwelijksdwang	674–1914
Huwelijkse gevangenschap	447–1687
Achterlating	364–1031

Achter deze cijfers gaat o.a. de volgende casuïstiek schuil.

Casus 1 muslima.com

Er is een casus bekend van een man uit die inmiddels 10 jaar illegaal in Nederland woont. In Nederland is hij met twee vrouwen voor de islamitische wet getrouwd en zocht via een datingsite naar een derde vrouw die met hem voor de islamitische wet wilde trouwen. Een Nederlandse werd door hem benaderd voor een huwelijk en zei stemde ermee in. Hij vond een godsdienstbedienaar van een moskee in Flevoland die bekend staat om het sluiten van islamitische huwelijken zonder eerst te controleren of partijen ook burgerlijk gehuwd zijn. De bruid vroeg de godsdienstbedienaar of hij op de hoogte is van het feit dat de bruidegom al twee vrouwen heeft en of hij weet dat het sluiten van een islamitisch huwelijk zonder burgerlijk huwelijk strafbaar is. De godsdienstbedienaar antwoordde volmondig «ja». Ook lichtte hij toe waarom hij deze huwelijken sluit en dat buitenstaanders het niet mogen weten. I.c. handelt de godsdienstbedienaar willens en wetens in strijd met de wet. Artikel 1:68 van het Burgerlijk Wetboek stelt: "Geen godsdienstige plechtigheden mogen plaats hebben, voordat partijen aan de bedienaar van de eredienst zullen hebben doen blijken, dat het huwelijk ten overstaan van de ambtenaar van de burgerlijke stand is voltrokken." « De pastor, de dominee, imam of andere voorganger die deze wet overtreedt wordt gestraft met een geldboete van 4100 gulden, op herhaling staat twee maanden gevangenisstraf, voegt artikel 449 Wetboek van Strafrecht eraan toe.

Over het aantal onwettige huwelijken kan geen verantwoorde schatting worden gedaan⁴. Het aantal gevallen van polygamie kan ook niet gegeven worden. In Engeland zijn datingsites voor polygame huwelijken een groot

² F.J.A. van der Velden, Religie als voorrangregel, IPR in de spiegel van Paul Vlas, 2012.

³ Zo zijn we niet getrouwd

⁴ Reactie Femmes for Freedom op het aantal kindhuwelijken in Nederland en Gewoon getrouwd. Onderzoek naar kindhuwelijken en religieuze huwelijken in Nederland

succes⁵. Er kan voorzichtig geconcludeerd worden dat polygamie populair is en regelmatig voorkomt. Dit is onwenselijk, omdat het in strijd is met de Nederlandse wet en internationale verdragen.

In Nederland bepaalt het Burgerlijk Wetboek: «*Een persoon kan tegelijkertijd slechts met één andere persoon door het huwelijk verbonden zijn.*» (Boek 1, artikel 33). Het Wetboek van Strafrecht (artikel 237) maakt het voor een gehuwde strafbaar om ook nog met iemand anders te trouwen; ook trouwen met een partner wetend dat die al getrouwd is strafbaar. In beide gevallen is de maximale gevangenisstraf 4 jaar (6 jaar indien de huwelijkse staat voor de tweede partner is verzwegen). Iemand met de Nederlandse nationaliteit (al dan niet met ook nog een andere nationaliteit) is ook strafbaar als het tweede of volgende huwelijk buiten Nederland plaatsvindt.

Van kardinaal belang is hier dat ondermijning van het burgerlijk huwelijksrecht niet zo maar een wetsovertreding is. De deelnemers die op de hoogte zijn van het verbod op informele huwelijken en polygamie verkiezen kennelijk de sharia boven het Nederlands recht. Het Nederlands burgerlijk huwelijksrecht neemt daarentegen juist de gelijkwaardigheid van mannen en vrouwen als uitgangspunt. Wie dat Nederlandse burgerlijk huwelijksrecht negeert verwerpt de gelijkwaardigheid van man en vrouw, de Nederlandse manier van leven en al datgene wat Nederland tot Nederland maakt.

Casus 2 Sarah

De Nederlands-Somalische Sarah⁶ is in 1994 in Nederland geboren en getogen. Zij heeft alleen de Nederlandse nationaliteit. Toen zij 15 werd nam haar familie haar mee naar Somalië en huwelijkte haar uit aan een man die twee keer zo oud was als zij en bovendien al met twee andere vrouwen was getrouwd. Dit huwelijk werd tegen de wil van Sarah geconsumeerd; een eufemisme voor verkrachting binnen het huwelijk. Het lukte Sarah te vluchten naar een ambassade in Ethiopië.

De vraag is wat in zulke situaties van de consulaire bijstand door Nederlandse ambassades verwacht mag worden. In deze casus werd de Nederlandse Sarah, omdat zij minderjarig was, door de Nederlandse ambassade verteld dat zij daar geen reisdocument kon krijgen om naar Nederland terug te reizen (bron: Femmes for Freedom). Ze werd zonder hulp weggestuurd. Uiteindelijk lukte het Sarah met hulp van Femmes for Freedom naar Nederland te komen en tijdelijk een veilig onderkomen te vinden. Ondertussen is Sarahs huwelijk is nog steeds niet ontbonden, omdat dit alleen met de medewerking van haar man in Somalië ontbonden kan worden.

Financiële paragraaf

Deze initiatiefnota stelt een aantal verschillende acties voor. De uitbreiding van de reikwijdte van het verbod neergelegd in artikel 449 van het Wetboek van Strafrecht komt voor rekening van de regering en kan op ambtelijk niveau worden uitgewerkt. De indiener gaat er van uit dat dit door het bestaande ambtelijke apparaat kan worden opgepakt en voorziet dat daarvoor geen extra middelen nodig zijn. Bovendien sluit dit voorstel

⁵ Controversial Muslim entrepreneur creates dating site help men second wife close 35.000 British members

⁶ Volkskrant 25 juli 2012 Ontsnapt aan een «vieze» oom in Mogadishu deel 1 en deel 2
Nieuwsuur 13 augustus 2012 Uitgehuwelijkte Sarah doet haar verhaal
Volkskrant 16 oktober 2013 Sarah zit weer ondergedoken
Nieuwsuur 29 september 2014 Ambassade weigert Nederlandse meisjes hulp
Trouw 30 september 2014 Sarah daagt Nederland voor gerecht na Somalisch drama

aan bij de prioriteit die nu al door de regering wordt toegekend aan het bestrijden van discriminatie
Andere acties zitten op het niveau van het veranderen van de werkwijze bij de politie zoals de intensivering van de handhaving van artikel 1:68 van het Burgerlijk Wetboek en het inrichten/stroomlijnen van het aangifteproces. Deze acties kunnen volgens de indiener binnen die organisatie met het bestaande apparaat en middelen worden opgepakt.
Voor de oprichting van een Nederlandse Forced Marriage Unit dient het budget dat nu reeds beschikbaar is voor mensenrechtenprojecten in ontwikkelingslanden, circa 20 miljoen euro, te worden aangewend.

Van Wijngaarden